

İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanı Olarak Hocam Meral Alpay

My Teacher Meral Alpay as Director of İstanbul University Library

Ümit Konya *

Öz

Prof. Dr. Meral Alpay İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünden 2005 yılında emekli olmuştur. Meslek yaşamının son 11 yılını (1994-2005) İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanı olarak değerlendirmiştir. Meral Alpay'dan hemen sonra aynı göreve atandığım için hocamızın kütüphanede gerçekleştirdiği çalışmalarını yakından izleme fırsatı buldum. Aşağıdaki yazıda bu dönemle ilgili genel bilgiler yer almaktadır.

Anahtar Sözcükler: *Meral Alpay anıları; İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi; üniversite kütüphanesi.*

Abstract

Professor Dr. Meral Alpay retired from İstanbul University Information and Document Management Department in 2005. She worked as a Director of İstanbul University Central Library for 11 years of her professional life between 1994-2005. Since I was assigned to the same post after Meral Alpay. I had the opportunity to follow closely her works in the library. The following article provides general information about this period.

Keywords: *Memories of Meral Alpay; Central Library of İstanbul University; university library.*

Hocam Meral Alpay, 1994-2005 yılları arasında vekaleten İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı görevinde bulunmuştur. 2005 yılında emekli olunca yerine vekaleten beni atadılar. Bu nedenle Meral Hocamın 11 yıl süren Daire Başkanlığı sürecinde çalışmaları takip etme fırsatı buldum. Sizlerle o döneme ilişkin paylaşabileceğim bilgileri aktarmak istiyorum.

Daire Başkanlığı görevine vekaleten atanacağım dönemin Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Şafak Ural tarafından bildirilince hemen Meral Hocamızı arayarak durumu kendisine bildirdim. Kabul edip etmeme konusunda tereddütlerim vardı. Meral Hoca evine davet etti ve kendisi ile bu konu üzerine uzun bir görüşme yaptık. Görevi kesinlikle kabul etmem gerektiğini belirtti. Hocamızın özellikle vurguladığı bu önemli göreve niçin beni seçtikleri konusu idi ki, zihnimi meşgul eden konulardan biri de zaten buydu. Bunun dışında büyük bir kütüphanenin yönetimine geçmek çok zor ve sıkıntılı bir süreç olabilirdi.

İki yıl süren yöneticilik döneminde hocamın verdiği bilgiler yapabileceğim hataların engellenmesini sağladı. Meral Hocamın belirttiği özellikle dikkat etmem gereken noktalar iki yıllık süreçte sık sık karşıma çıktı ve bu sayede hataya düşmekten kaçınabildim. Sonraki yıllarda o dönemde aldığım kararların karşıma çıkacağını belirten hocam haklı çıkmıştı. Her

---

*Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü. E-posta: uko@istanbul.edu.tr
Prof. Dr., İstanbul University Department of Information Management, Turkey.

zaman dikkat ettiğim ve hocamın da vurguladığı kütüphanenin modern işletmecilik kurallarına göre yönetilmesi düşüncesi İ.Ü. Merkez Kütüphanesi'nin gelişmesinde etkili olmuştur.

Meral Hocamın Başkanlığı sırasında dikkat çeken uygulamalardan bazıları şu şekilde özetlenebilir:

- **Kütüphane kullanımı için İ.Ü. mensubu olmayanlardan ücret alınması:** Başlangıçta tepki çeken bu uygulama çok yerinde bir uygulama idi. Nitekim yıllar bazında bu uygulamanın üniversite bütçesine katkısı çok olmuştur. Ayrıca hocamız telif hakkı ücreti alınması yönünde bir karar almıştı. İyi çalışan bir derleme kütüphanesi olduğumuz için İstanbul dışından çok sayıda kullanıcı kütüphaneye araştırma için geliyordu. İ.Ü. Merkez Kütüphanesi'nin kullanıcılarının çoğunluğu İ.Ü. mensubu olmayanlardan oluşmaktaydı. O nedenle araştırmacıların ödediği ücretler az da olsa toplamda iyi bir yekun tutuyordu.
- **Kütüphane dışına ödünç verme hizmetinin kaldırılması:** Son derece etkili bir karar olmuştur. Geçmişte kütüphaneden ödünç alınan eserlerin geri getirilmediği bilinmektedir. Bu nedenle kütüphanenin derme bütünlüğünde sıkıntılar olmuştur. Nitekim başkanlık dönemimde üniversite yönetiminden üst düzey yöneticiler zaman zaman ödünç kitap isteğinde bulunmuşlardı. Ancak kesinlikle Meral Hoca'nın aldığı karara sadık kalarak izin vermedim. Bu kişilerden kimileri kararı anlayışla karşılayarak kütüphaneye gelip çalışmışlardır. Ancak kimileri ile de sıkıntı yaşamıştım. Fakat herkese aynı kararı uygulayınca uygulama güzel bir şekilde devam etmişti. Derleme Yasası daha sonra 2012 yılında yeniden düzenlenerek yönetmeliğe derleme kütüphanelerinin ödünç vermeyeceği maddesi eklenmiştir.
- **Personelin akademik gelişiminin devam etmesi:** Hocamız bu yönde de kararlı adımlar atmıştır. Kütüphane personelinden çok sayıda çalışanın bu dönemde ulusal ve uluslararası toplantılara katılım sağladığı ve bildiri verdiği görülmektedir. Aynı yaklaşım sonraki yönetim dönemlerinde de devam etmiştir.
- **Nadir Eserler Kütüphanesi:** Meral Hocamız dönemi ne yazık ki bir felakete şahitlik etmiştir. Marmara depreminin etkisi maalesef özellikle Nadir Eserler Kütüphanesinde büyük olmuştur. Meral Hoca kütüphane çalışanları ile birlikte kütüphaneye girmiş ve kitapların zarar görmesini engellemek üzere çaba harcamıştır. Nadir Eserler Kütüphanesinde bulunan tüm eserler İ.Ü. Rektörlüğü Bilim ve Sanat Merkezine taşınıp burada hizmet vermeye devam etmiştir. Bu dönemde, bu birim üniversiteyi ziyaret eden hemen herkesin ilk uğrak noktası ola özelliği kazanmıştır. Bu konuya yakından şahit oldum. Çünkü hocamızın başlattığı çalışmayı tamamlamak bana nasip oldu. Yenilenen Nadir Eserler Kütüphane Binasının teslim alınması ve Rektörlükteki kitapların taşınması işlemleri çok zor ve hassas bir iş oldu. Taşınma esnasında kütüphane personeli ile hocamızı anmıştık.
- **Kütüphane Otomasyon Programı:** Meral Hoca İ.Ü. Merkez Kütüphanesi için bir program yazdırma isteğindediydi. Bu nedenle bir programcı ile anlaşarak UFUK programını hayata geçirmiştir. UFUK programı çok uzun yıllar sürekli geliştirilerek kütüphanede kullanılma olanağı bulmuştur. Bu sayede kullanıcılar elektronik ortamda katalogu tarama olanağına kavuşmuşlardır. Program sonraki yıllarda MARC formatlı bir program ile değiştirilmiştir. Ufuk programı ülkemizdeki ilk kütüphane programı örneklerinden biri olduğu için çok önemlidir.
- **İ.Ü. Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğretim elemanlarının kütüphanede görevlendirilmesi:** Meral Hoca bölüm çalışanlarının teori ve uygulamayı birleştirmesi açısından yararlı olan bir uygulamayı başlatmıştır. O yıllarda bizler haftada bir gün kütüphanede çalışırdık. Bu sayede hem hocamızla sık sık bir araya gelme hem de uygulamadan örnekleri öğrencilerle paylaşma fırsatı bulabildik.

- **Asistan öğrenci çalıştırılması:** Meral Hoca Kütüphanede bulunan personel sayısı yeterli olmadığı için asistan öğrenci uygulaması başlatmıştır. Böylelikle hem öğrencilerin deneyim kazanması hem de kütüphane çalışanlarına destek sağlanması söz konusu olmuştur. Öğrenci sayısı başlarda 5-6 ile sınırlı iken sonraki dönemlerde 25-30'a kadar çıkmıştır.

Elbette Meral Hocamızın İ.Ü. Merkez Kütüphanesi'ne yaptığı katkılar sayılamayacak kadar çoktur. Bu kısa yazıda yalnızca en çok akılda kalanları paylaşmaya çalıştım. Hocamızın çalışmaları gerek bana gerekse benden sonra gelenlere her zaman ilham kaynağı olmuştur. Nitekim Hocamızın kütüphane materyallerinin dijitalleştirilmesi isteğini *Zamana Direnen Eserler Projesi* ile hayata geçirme fırsatı bulduk. Proje döneminde hocamız gerek şahımdan gerekse kütüphaneden desteğini hiçbir zaman eksik etmemiştir. Yalnızca proje için değil kütüphane ile ilgili ne ihtiyacımız olursa her zaman yanımızda olmuştur. Bir Daire Başkanı olarak Meral Alpay, İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesinde gelecek kuşaklara taşınabilecek çok güzel işlere imza atmıştır.